

„Naše brojalice, stihovi i pjesme“

7. stranica

Natjecanje u lijepom govoru u spomen
na Mihovila Nakovića

11. stranica

Županijsko natjecanje „Josip Gujaš Džuretin“

12. stranica

Svježa krv

Često se ističe kako je za očuvanje hrvatstva važna vjera, njegovanje jezika, naše hrvatske institucije, veze s matičnom zemljom, obitelj. Ali neophodna je i svježa krv. Bez hrvatskog pomlatka, koji će biti budući čuvar naše narodnosti u Mađarskoj, nema napretka. Jesu li mladi primarna skupina kod stvaranja kulturnih programa za Hrvate u Mađarskoj ili su mladi marginalna skupina?

Vremena su se jako promijenila. U doba virtualne komunikacije, lakog pristupa poplavi mnoštva (dobrih i loših) informacija mladi se socijaliziraju na drukčiji način nego mi. Htjeli mi to ili ne. Stoga treba razumjeti potrebe mladih da bismo ih znali motivirati da svojom željom postanu aktivni članovi hrvatske zajednice. Biti im dobar primjer. Djelom, a ne samo riječu. Dopustiti mladima da i oni budu kreatori kulturnih programa.

Važno je poučavati djecu tamburicu, folklorni ples u narodnim nošnjama, tradicionalne pjesme, tradicionalne hrvatske balove. Sve ono što smo naslijedili i naučili od svojih predaka. Ali ne samo to. Dopustimo mladima da nas pouče o današnjoj Hrvatskoj, o nekim novim pjesmama, novim piscima i običajima. Važno je prisjećati se povijesti, ali živjeti u sadašnjosti. Vrijeme nije stalo. Ono ide dalje. Budimo otvoreni za nove ideje jer ako „starosjedioci“ ne očekuju od mladih da budu njihove male kopije te ih puste da imaju stvarni utjecaj na odluke u zajednici, to je boljitak i napredak za sve nas. Ako „starosjedioci“ ne razmišljaju na način da mladi trebaju čekati svoj red da bi imali „pravo glasa“, naprimjer u kreiranju kulturnih programa (pa ti mladi, kad dođu na red, više nisu mladi niti toliko entuzijastični), nego mladima otvore vrata, dopuste da se ideje međusobno isprepliću, zajednicu na taj način grade i učvršćuju.

Uključivanje nove perspektive ne kosi se s očuvanjem tradicije. Pustimo da prođe. Svježa krv.

Kršul

GLASNIKOV TJEDAN

„Nesreća jer me nitko nije razumio, ali i sreća jer mi nijedna vlada (vlast) nije htjela ništa. Što se toga tiče, uvijek sam se osjećao kao da sam na ničijoj zemlji.“

Pisac koji na mađarskom jeziku piše u Srbiji, točnije u Vojvodini, László Végel u razgovoru koji je s njim vođen na zagrebačkom Interliberu između ostaloga je govorio o pripadanju manjini. Govoreći o manjinskoj skupini i s time povezanim književnim stvaranjem, Végel je rekao i svjedočio kako je biti u manjini i sreća i nesreća. „Nesreća jer me nitko nije razumio, ali i sreća jer mi nijedna vlada (vlast) nije htjela ništa. Što se toga tiče, uvijek sam se osjećao kao da sam na ničijoj zemlji.“

Na ovogodišnjem sajmu knjiga Interliber gostujuća je zemlja bila Mađarska. Mađarska je u potpunosti iskoristila priliku da se predstavi, popularizira i književnost i kulturu i povijest Mađarske. Od Zagreba do Rijeke. Mađarska – zemlja u fokusu – predstavila se širokim spektrom književnih, umjetničkih, gastronomskih i kulturnih programa koji su dočarali njezinu vibrantnu kulturnu scenu.

Kako je rekla jedna od najistaknutijih prevoditeljica književnosti s mađarskog jezika na hrvatski Xenia Detoni, već dva desetaka godina živimo u vremenu kad su u Hrvatskoj naklonjeni književnosti oni koji je trebaju i podupirati iz državnoga proračuna. Kulturnoj politici važne su mađarsko-hrvatske veze te su u tome veliku ulogu namijenili upravo pisanim djelima. Time je relativno velika potpora usmjerena i na prevodenje književnosti i na knjigoizdavaštvo. U tome je veliku ulogu odigrala i Izdavačka kuća Fraktura s velikim brojem književnih djela prevedenih s mađarskog jezika, uz druge izdavače. Mađarska je bila zemlja partner na Interliberu i 2003. godine pod sloganom „Mađarska u fokusu“. Od tada je knjižnica mađarskih naslova u hrvatskom prijevodu narasla na zavidnu brojku. Márai,

Eszterházy, Kertész, Csaba Gy. Kiss, Nádas... I brojni, brojni drugi pjesnici, romanopisci, dramatičari. Počasni gost ovogodišnjeg Interlibera bio je mađarski književnik Péter Nádas, čije je djelo „Szépirás mint hivatás“ („Pisanje kao profesija“) prevedeno na hrvatski jezik ove godine. Brojni mađarski književnici bili su gosti Interlibera i s brojnim su vođeni razgovori. Neke su razgovore vodili upravo prevoditelji s mađarskog jezika na hrvatski, Xenia Detoni, Lea Kovács. Predstavljena su brojna izdanja uz niz popratnih sadržaja kojima se dodatno popularizirao status Mađarske kao partnera ovogodišnjeg Interlibera.

Posjetitelji su mogli sresti Krisztinu Tóth, Lászlóa Végela, F. Lászlóa Földényija, Sándora Jászberényija, Noémi Orvos-Tóth, Árpáda Kollára. Govorilo se o mađarskim klasicima prevedenim na hrvatski jezik – Krúdy, Pílin-szky, Janikovszky, Szabó M. Svirali su i pjevali Kaláka, Tarsoly, Magyar Banda, Operett Szalon, Alexander Petrovics Kóktél, Belvárosi Betyárok. Ispred paviljona na štandovima su se nudile langošice, gulaši, kobasice...

Dio programa odvijao se i izvan Zagrebačkog velesajma, gdje je dom Interlibera, npr. u Institutu Liszt, na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatskom narodnom kazalištu... Za mlađu publiku priređen je pak niz programa usmjerenih na djecu s djelima Éve Janikovszky, Ferenc Molnára, Magde Szabó i Árpáda Kollára.

Uza sve nabrojeno o prošlosti, sadašnjosti i budućnosti hrvatsko-mađarske književne razmjene raspravljalo se na stručnom susretu urednika i prevoditelja. Pružena je prilika hrvatskim i mađarskim izdavačima za susrete i pregovore o izdavačkim pravima i drugome. Vjerujem kako su je i iskoristili.

Branka Pavić Blažetin

HRVATSKI *glasnik*

Čitajte i širite Hrvatski glasnik, tjednik Hrvata u Mađarskoj!

Predaja maturalnih vrpca u Krleži

Maturanti Hrvatske gimnazije Miroslava Krleže u Pečuhu pozvali su 29. studenoga na svečanost predaje maturalnih vrpca koja se održala u auli škole. Devetnaest maturanata sa svojim razrednikom Gáborom Gáspárom došlo je do trenutka od kojeg polako, ali sigurno koračaju prema vratima velikog života. Na tu činjenicu podsjeća ih i maturalna vrpca koju su dobili toga dana. Njih devetnaestero brzo je odraslo u očima vaše urednice, koja ih je pratila proteklih godina na školskim događanjima. To su: Barnabás Béla, Denis Bölcskei, Lara Bosnyák, Arlind Colaku, Kata Csökli, Nikolett Czáll, Doroti Gálo, Ivan Geraskin, Mirko Ivánkovics, Mira Zdenka Kovács, Ákos Lefler, Fanni Murai, Daniella Rezák, Matija Štraub, Flóra Széplaki, Milan Tomek, Hanna Tóth-Bobány, Liliana Gréta Várnai i Toni Vinković.

U sklopu svečanosti maturantima se obratio generalni konzul Drago Horvat, koji im je s rukovoditeljicom Odjela za školstvo, znanost i sport u Hrvatskoj matici iseljenika Ladom Kanajet Šimić uručio poklon knjigu „Hrvatska u 30 priča“ autora Bože Skoke i Zvonimira Frke-Petešića.

Program pod nazivom „Club 11“ priredili su učenici 11. razreda s razrednicom Ritom Ronta. Puno pjesme, plesa i traženja zvijezda bilo je u prikazanom programu. Maturanti su otplesali maturalni ples, plesali s roditeljima i pozirali. Zabava je nastavljena izvan škole, vjerujem, do ranih jutarnjih sati.

Čestitajući maturantima na preuzimanju maturalnih vrpca, ravnateljica škole Janja Živković Mandić među ostalim je naglasila:

„Srednjoškolske su godine možda najvažniji period vašega života, razdoblje koje vas je vodilo dugim, ponekad trnovitim, ali uvijek uzbuđljivim putem do ovoga trenutka. Ove godine ne pamtimo samo po učenu, prepoznavanju vrijednosti i prvim koracima prema samostalnosti već i po tomu da ste otkrili tko ste, u što vjerujete i kamo želite krenuti. Uz nastavu ste iskusili snagu prijateljstva, snagu zajedništva, a možda i naučili da izazovi ponekad poučavaju više nego uspjesi. Srednjoškolske godine naučile su vas kako proslavljati uspjehe, kako učiti iz svojih neuspjeha te shvatiti da su znanje i razvoj procesi koji traju cijeloga života.

Vrijeme provedeno ovdje pomoglo vam je da otkrijete sebe, oblikujete svoju osobnost i učvrstite one vrijednosti koje su uvijek bile važne za našu školu.

Tradicionalno vezivanje vrpce ritual je koji traje generacijama. Ono ne simbolizira samo osobne uspjehe već i zajedničke. Kada vam vrpca bude učvršćena na reveru, to neće označavati samo vaš osobni put nego i činjenicu da ste članovi zajednice koja vas je podržavala i na koju uvijek možete računati.

U Gimnaziji Miroslava Krleže čuvanje tradicija nije vidljivo samo u riječima. Svaki dan podsjećamo sebe i jedni druge na odgovornost koju su nam ostavili naši predci.

Čuvanje našega jezika, kulture i naših vrijednosti nasljeđe je koje traje kroz stoljeća. Ova je vrpca znak vjernosti kojom su naši predci sačuvali hrvatski jezik i kulturu, čak i izvan granica domovine. Budite ponosni što ste odrasli u ovoj školi i što ste dio zajednice koja cijeni svoje korijene, tradiciju i kulturu.“

Janja Živković Mandić u svojem je govoru zahvalila roditeljima, učiteljima i prijateljima koji su podržavali i hrabрили maturante na njihovom putovanju. Zaključila je riječima kako će vrata Hrvatske gimnazije Miroslava Krleže uvijek biti otvorena za njezine učenike, ali i svijet pred sadašnjim maturantima nudi im neograničene mogućnosti.

Branka Pavić Blažetin

SKUPA ZA BUDUĆNOST SVOJE ZAJEDNICE

Deset godina uspješnog djelovanja Osnovne škole i čuvarnice Mihovila Nakovića u održavanju Hrvatske samouprave Koljnofa

Hrvatska zajednica Koljnofa 2014. godine hrabro je krenula prema naprijed u izgradnji kulturne autonomije i preuzela Osnovnu školu Mihovila Nakovića u održavanje. Za dvije godine preuzela je i „čuvarnicu“ (dječji vrtić). Odonda ustanova djeluje pod imenom „Osnovna škola i čuvarnica Mihovila Nakovića“. Koljnofska ustanova jedina je među hrvatskim odgojno-obrazovnim ustanovama u Mađarskoj koja djeluje u održavanju mjesne hrvatske samouprave. Deset godina prošlo je od preuzimanja, ustanova i danas cvjeta, broj učenika iz godine u godinu raste. Školu pohađa 176 učenika, a dječji vrtić 85 djece. Koljnofska ustanova mjesto je hrvatskih priredaba i oaza hrvatskog identiteta i kulture mjesta i okolice. Ravnateljica je ustanove Agica Sárközi, koja dužnost obnaša od 2001. godine.

Zgrada današnje osnovne škole u Koljnofu, prema pisanim dokumentima, izgrađena je 1879. godine. Možemo tako pročitati na internetskim stranicama ustanove. Škola i danas gradi svoju budućnost na čvrstim povijesnim temeljima i odgaja mlade naraštaje oslanjajući se na temeljne vrijednosti društva i zajednice. Tijekom 145 godina škola je prošla niz preobraženja. Bila je u rukama raznih održavatelja, a 2013. godine mjesna hrvatska zajednica, mjesna i hrvatska samouprava, djelatnici škole i roditelji donijeli su odluku da će budućnost svoje ustanove, tj. odgoj budućih generacija, uzeti u svoje ruke. Inicirali su, što im je Zakon o pravima nacionalnih manjina u Mađarskoj omogućio, da ustanova prijeđe u održavanje mjesne narodnosne samouprave. U hrvatskoj zajednici prvi primjer preuzimanja hrvatske odgojno-obrazovne ustanove od strane hrvatske samouprave dogodio se 2000. godine, kad je Hrvatska državna samouprava preuzela Hrvatsku dvojezičnu osnovnu školu u Santovu. Poslije je preuzela i Hrvatski školski centar Miroslava Krležu u Pečuhu. Primjer za to da mjesna hrvatska samouprava preuzme hrvatsku narodnosnu školu među Hrvatima u Mađarskoj jedini je upravo u Koljnofu. Bilo je pokušaja i u drugim hrvatskim mjestima, ali nije uspjelo zbog nesložnosti mjesne zajednice. Negdje djelatnici škole nisu željeli promjene, drugdje mjesna samouprava nije bila suglasna. U Koljnofu je uspjelo – cijelo vodstvo sela uvidjelo je da je to za dobrobit koljnofske hrvatske zajednice. Tadašnji načelnik Koljnofa Franjo Grubić, predsjednica Hrvatske samouprave Koljnofa Ingrid Klemenšić i ravnateljica škole Agica Sárközi uspjeli su zajedno uvjeriti žitelje mjesta da će preuzimanje škole doprinijeti razvoju sela i hrvatske zajednice. Bio je to velik posao za tadašnju hrvatsku samoupravu. Naravno, tijekom godina svaki

Ravnateljica škole Agica Sárközi

je sastav samouprava podupirao djelovanje ustanove. „Bila je to dobra odluka, to mislim i danas. Godine 2013. odlučeno je da će koljnofska hrvatska samouprava preuzeti školu u svoje ruke, ali te godine još neki zakoni nisu bili u potpunosti izrađeni. Zbog toga je preuzimanje odgođeno za 2014. godinu. Kad smo vidjeli da to dobro funkcionira, 2016. godine hrvatska samouprava odlučila je preuzeti i čuvarnicu jer su dvije ustanove ionako povezane, a temelji hrvatskog odgoja u predškolskoj dobi važni su i u osnovnoj školi. Smatram da je najvažnije da se skupa držimo. Mi na to pripremamo i mlade, bez obzira na to što u nekim stvarima razmišljamo drukčije. Trebamo prihvatiti različitost, ne smijemo stalno kategorizirati ljude. Trebamo jedni drugima pomagati, poštovati posao drugih i cijeniti one ljude koji rade za zajednicu. U tome dajemo i mi primjer. Nama je vrlo važno da se naša djeca dobro ponašaju, imamo svoju metodiku, svoju moralnu liniju

i toga se držimo. Drugo što smatram važnim je to da djeca vole ići u školu. Pokušavam stvarati atmosferu u kojoj se dobro osjećaju. Naravno, pokušavamo među zidovima ustanove njegovati hrvatski duh. Djeca su gotovo cijeli dan u školi, moraju se ugodno osjećati. Nama je veselje kad roditelji dođu po njih, a oni bi još ostali igrati se. Najvažnije je da atmosfera ulovi djecu, npr. kad čujem da djeca izaberu neku hrvatsku glazbu za melodiju svojeg telefona ili kad pričaju o nekim hrvatskim doživljajima, to nas doista veseli. Mnogo djece odlazi na jezične ispite iz hrvatskog jezika“, rekla je ravnateljica Sárközi.

U osnovnoj školi od 2006. godine odvija se dvojezična nastava. Hrvatski jezik i književnost uči se pet sati u tjednu, a uz to još imaju Narodopis na hrvatskom jeziku. Na satima tjelesnog odgoja, pjevanja, crtanja,

Školska zgrada

tehnike komunicira se hrvatski. Nažalost, kao i svagdje, i u toj ustanovi nedostaju nastavnici pojedinih struka (povijesti, zemljopisa) koji bi govorili hrvatski, ali kaže ravnateljica da je to opći problem jer se mladi ne upisuju na hrvatski studij iako u posljednje vrijeme postoje i stipendije, a nastavnici hrvatskoga jezika imaju lijep narodnosni dodatak. Plaća im je znatno veća nego ostalim učiteljima. U školi se hrvatska nastava odvija na hrvat-

skom standardnom jeziku, ali kultura se uči na gradišćansko-hrvatskom. Naravno, dozvoljena je komunikacija i na mjesnom govoru ako dijete to znanje donese od kuće. U ustanovi se uči i njemački jezik, a učenici koji su spremni na kraju osmog razreda odlaze na jezične državne ispite iz hrvatskog i njemačkog jezika. Od ove školske godine školu pohađa 167 učenika, od kojih 85 % iz Koljnofa, a ostali iz okolnih mjesta. To su većinom djeca bivših učenika koji su se odselili u druga mjesta, pa tako ima učenika iz Umoka, Kövesda, Šoprona. Škola nudi mnoštvo izvannastavnih aktivnosti: učenje folklor, tambure, redovito su ručne radionice, djeluje književni kutak i vrlo su često programi povezani s održivošću prirode i hrvatskom kulturom. Mnoštvo programa organiziraju s Hrvatskom samoupravom Koljnofa.

Školska zgrada dobro je opremljena, tijekom godina uvijek se nešto obnavljalo, osuvremenjivalo. Škola raspolaže s 11 učionica (u svakoj su interaktivne ploče) i s tri hrvat-

Na natjecanju Mihovila Nakovića

ške sve izvrsno funkcionira, ali da bi to tako ostalo, potrebna je vrlo dobra komunikacija partnera. Kad hrvatska samouprava sastavlja svoj proračun, treba i škola napraviti svoj proračun – točno izračunati koliko

ne (RH). Susreti se ostvaruju naizmjenično u drugoj ustanovi, a ove godine domaćin će biti Koljnof.

Ravnateljica je vrlo zahvalna vodstvu sela, hrvatskoj samoupravi i civilnim udrugama koje pomažu rad škole, ali škola isto tako smatra da to treba uzvratiti. „Naš održavatelj pomaže u onome što mu je u nadležnosti, a mi također trebamo biti na raspolaganju. Na svakom programu u selu škola uvijek sudjeluje. Mislim da se to donekle i podrazumijeva, možda je to mnogo, ali to dobro funkcionira... Zapravo sve to stvara seosku zajednicu i odgaja na to da smo odgovorni prema svojoj sredini, svojoj zajednici u kojoj živimo. Možda je u gradu malo lakše, ali ta sfera nije toliko intimna. Poznajemo se, u kontaktu smo i, ako se nešto dogodi, mi to u mahu možemo srediti. Moramo biti usklađeni. Naravno, ponekad nam se razilaze mišljenja, ali u izravnoj komunikaciji sve se da dogovoriti“, rekla je za kraj ravnateljica Sárközi.

Zakon o pravima nacionalnih manjina u Mađarskoj narodnostima nudi mogućnost za ostvarivanje kulturne autonomije, što podrazumijeva samostalno djelovanje u cilju očuvanja i razvijanja čimbenika koji čine njihov zajednički povijesni identitet odnosno pravo na očuvanje i njegovanje kulturnog identiteta i tradicije u smislu posebnosti jezika, povijesnog pamćenja i drugih obilježja u sklopu višenacionalne države. Čini se da je to uspješno gradišćansko-hrvatskom selu Koljnofu, a sve to moglo je uspjeti zahvaljujući zajedničkoj odluci, zajedničkoj volji, zajedničkom marljivom radu i onomu što i ravnateljica smatra najvažnijim – „da su se skupa držali“. Koljnofska hrvatska zajednica lijep je primjer za prvi dio hrvatske poslovice „Složna braća kuću grade...“ Ovom zajednicom ponosio bi se i nekadašnji učitelj Mihovil Naković.

Beta

Foto: Beta i Facebook profil škole

Književna večer

ska kabineta čiji zidovi prikazuju hrvatske znamenitosti i zavičaj. Vodstvo škole i hrvatska samouprava svake godine prijavljuju projekte za obnovu zgrade. Tako je obnovljen krov škole, vrata, napravljena je izolacija, obnovljena fasada, pločice na dvorištu, blagovaonica, grijanje u dječjem vrtiću i još neki sitniji radovi. Sve je to ostvareno iz potpore dobivene preko natječaja. Naravno, natječu se i za potpore radi organiziranja hrvatskih priredaba, kampova, natjecanja itd. Školska zgrada nije prevelika, stoga ni režijski troškovi nisu veliki. U ustanovi je zaposleno 12 nastavnika u punom statusu, a ostali dolaze iz drugih škola poučavati razne predmete. U dječjem vrtiću djeca su raspoređena u četiri skupine, a s njima radi sedam odgajateljica.

Preuzeti jednu odgojno-obrazovnu ustanovu u održavanje velika je odgovornost. Mnoge narodnosne samouprave bojale su se to učiniti zbog bojazni od financijskih problema. Po iskustvu koljnofske

su plaće, režije i drugi troškovi. Budući da koljnofska škola ima ekonomat, proračun on sastavlja. Državna potpora ovisi i o broju učenika, a koljnofska škola ima dovoljan broj učenika i stoga je dobro izbalansiran proračun. Međutim, ako iskrсну neki problemi oko financiranja, npr. kad je porasla cijena režija, tad narodnosne ustanove u održavanju narodnosnih samouprava imaju mogućnost natjecati se kod posebnog fonda koji je utemeljen upravo za ustanove u rukama narodnosnih samouprava. Za razne programe ustanova također uspijeva izdvojiti nešto iz proračuna, ali mnogo projekata prijavljuje na natjecajima raznih fondova. Zahvaljujući tomu ostvaruje se i izvrsna suradnja sa školama iz matične domovine i hrvatskom nacionalnom manjinom iz Bosne i Hercegovine. Škola je godinama surađivala s Buševcem, no u posljednje vrijeme to je oslabjelo. Sad prekrasno surađuje s osnovnom školom iz Kiseljaka (BiH) i iz Božjakovi-

Sjednica i javna tribina županijske hrvatske samouprave u Baji

U Kulturnom centru bačkih Hrvata u Baji 5. studenoga održana je redovna sjednica i godišnja javna tribina Hrvatske samouprave Bačko-kiškunske županije. Prije sjednice zasjedali su Odbor za kulturu i Odbor za financije.

Već po običaju predsjednik Joso Šibalin započeo je sjednicu izvješćem o događanjima između dviju sjednica. Prema usvojenom dnevnom redu nakon kraće rasprave vijećnici su jednoglasno usvojili odluke o podupiranju Županijskog natjecanja hrvatskih učenika u Kulturnom centru bačkih Hrvata, Hrvatske kulturne večeri u Kečkemetu i jubilarnog X. Tamburaškog festivala u Dušniku.

Pod točkom Razno raspravljalo se o pristiglim molbama, a usvojene su odluke o podupiranju božićne svečanosti novoutemeljene Hrvatske samouprave u Baškutu te Susreta hrvatskih crkvenih zborova u Dušniku. Na kraju su najavljene i priredbe za nadolazeće blagdane, između ostalog tradicionalno Županijsko natjecanje u

Nikola Svirčević, Orsolya Papp i Joso Šibalin

Dio sudionika javne tribine

Dio sudionika javne tribine

kazivanju stihova i proze u županijskom Narodnosnom domu u Baji 5. prosinca (za Blagdan sv. Nikole), Materice i oci u Kačmaru 7. prosinca, Badnja večer u Kulturnom centru bačkih Hrvata u Baji 20. prosinca za božićne blagdane te Materice i oci u Gari 22. prosinca.

Uslijedila je obvezna godišnja javna tribina na kojoj je uz županijske vijećnike nazočilo tridesetak zastupnika mjesnih hrvatskih samouprava i drugih pripadnika hrvatske zajednice iz Baje i okolnih naselja. Nakon pozdravnih riječi predsjednika Jose

Šibalina nazočnima su se obratili predsjednik SHM-a Joso Ostrogonac te zamjenica predsjednika HDS-a Angela Šokac Marković. Uslijedilo je kratko izvješće predsjednika Jose Šibalina o radu i događanjima Hrvatske samouprave Bačko-kiškunske županije u 2024. godini. Županijski podbilježnik Nikola Svirčević i županijska referentica Orsolya Papp informirali su nazočne o pojednostojima koje se tiču sklapanja ugovora o suradnji mjesnih hrvatskih samouprava i županijske hrvatske samouprave za 2025. godinu, što je temelj za potporu Hrvatske

državne samouprave. Nakon spomenutih informacija nazočni su mogli postaviti pitanja te dati prijedloge koji se tiču hrvatskih javnih poslova. Na temelju postavljenog pitanja o nastavi hrvatskoga jezika raspravljalo se o aktualnim pitanjima, posebno o problemu nedostatka odgajatelja i nastavnika hrvatskoga jezika. Na kraju je predsjednik Joso Šibalin upoznao nazočne s planom utemeljenja jedne županijske nagrade za istaknute pojedince i udruge bačkih Hrvata, što su nazočni podržali.

S. B.

„Naše brojalice, stihovi i pjesme“ u Pečuhu

U Hrvatskom vrtiću Miroslava Krleže u Pečuhu 3. listopada 2024. predstavljeno je izdanje „Naše brojalice, stihovi i pjesme“. Knjiga od 126 stranica sadržava materijal koji je sastavila odgajateljica iz Hrvatskog vrtića Miroslava Krleže Zlata Soltész Stricz.

Zlata Soltész Stricz

Pjesme, brojalice i kazališne komade prikupile su nekadašnje i sadašnje odgajateljice pečuskog hrvatskog vrtića Anka Bunyevác, Janja Šimo Bošnjak, Kata Divjak, Zsuzsanna Krekó Borbás, Ildikó Börzöli, Anica Ančin Matoš, a pomagačice su im bile i djelatnice pečuskog hrvatskog vrtića Berta Bende Fenyősi, Jela Takács, Judit Ronta i Magda Kovács. Odgovorni je urednik János Dolgos, koji je načinio i računalni slog. Knjiga je ostvarena uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, a tiskala ju je Croatia.

Kako je naglasila ravnateljica ustanove Janja Živković Mandić, prva je to priredba bazične ustanove u ovoj školskoj godini, a nazočile su i kolegice iz mohačkog, kozarskog, serdahelskog i drugih vrtića.

Predstavljanje je moderirala ravnateljica Croatice Timea Šakan-Škrilin. Zlata Soltész Stricz naglasila je kako se uz pomoć kolega i roditelja ostvario jedan san – knjiga koja je u prvom redu namijenjena roditeljima djece koja pohađaju hrvatski narodnosni vrtić, ali i odgajateljima.

„Dugo smo htjeli svezati u jedan buket naše najomiljenije brojalice, stihove, pjesme koje koristimo i u našem svakodnevnom radu. Njih su naučile govoriti i ispjevati brojne generacije, svi naši bivši

Djelici s promocije

mališani koji su rasli u našem vrtiću u ljubavi s materinskim jezikom i divnim riječima. Ova nam prilika daje mogućnost da odabrane umotvorine spasimo od zaborava, da se govore i čuju ne samo u vrtićima nego i u obiteljima. Davna želja naših roditelja bila je da djeca, kad se oproste od vrtića, mogu ponijeti sa sobom kao dar zbirku tekstova koje će poslije kao školarci i sami moći čitati. No, dok dječje čitanje ne postane tečno, molim mame, tate, djedove i bake da čitaju s mališanima, da to zajedništvo s riječima postane

svakodnevna navika. Mislim da će se tako ostvariti preporod umotvorina, a u nama će se roditi radost koja će nas povezati s minulim generacijama. Doznat ćemo njihove osjećaje, misli, radosti, pa i tuge i pogled na svijet koji ih je okruživao”, rekla je Zlata Soltész Stricz i poimence zahvalila svim pomagačima.

Knjiga je, od naslovnice do pojedinih stranica u knjizi, ilustrirana crtežima polaznika pečuskog hrvatskog dječjeg vrtića od 2017. do 2024. godine.

Branka Pavić Blažetin

IVICA MARTINOVIĆ

znanstveni savjetnik u trajnom zvanju
Institut za filozofiju, Zagreb

Filozofski tezarij Grgura Peštalića na franjevačkom učilištu u Baji 1780. godine

Četvrti dio

Tim je teoremom Peštalić zapravo zadao dva teorema i šest problema iz gradiva o aritmetičkom i geometrijskom razmjeru, gradiva koje su i Makó i Horvath obradili u posljednjem, četvrtom odsječku „De variis quantitatibus relationibus“ („O različitim odnosima kolikoća“) svojih *Elementa algebrae*.¹ Ali dok je Makó u istom poglavlju i ponekad čak u istom problemu tumačio gradivo i iz aritmetičkog i iz geometrijskog razmjera, Horvath je ta dva razmjera obradio u zasebnim poglavljima. Evo koje je znanje Peštalić zahtijevao u svojem drugom teoremu iz algebre.

„1. U aritmetičkom razmjeru zbroj krajnjih članova jednak je zbroju srednjih članova ili dvostrukom srednjem članu.“²

Svaki se aritmetički razmjer može prikazati ovom formulom:

$$a : (a + d) = b : (b + d).$$

Zbroj je krajnjih članova $a + b + d$,

a zbroj srednjih članova $a + d + b = a + b + d$.

Dakle, ta su dva zbroja jednaka, što je i trebalo dokazati.

Aritmetički se razmjer naziva neprekinutim ako je drugi član prvoga omjera jednak prvom članu drugoga omjera. Dakle, svaki se neprekinuti aritmetički razmjer može prikazati formulom:

$$a : (a + d) = (a + d) : (a + 2d).$$

U tom je slučaju zbroj krajnjih članova $a + a + 2d = 2a + 2d = 2(a + d)$, dakle, jednak je dvostrukom srednjem članu, što je i trebalo dokazati.

2. U geometrijskom razmjeru umnožak krajnjih članova jednak je umnošku srednjih.³

Svaki se geometrijski razmjer može prikazati ovom formulom:

$$a : am = b : bm.$$

Umnožak je krajnjih članova $a \cdot bm = abm$, a umnožak srednjih članova $am \cdot b = abm$.

Dakle, ta su dva umnoška jednaka, što je i trebalo dokazati.

Svaki se neprekinuti geometrijski razmjer može prikazati formulom:

$$a : am = am : am^2.$$

U tom je slučaju umnožak krajnjih članova

$$a \cdot am^2 = a^2m^2,$$

a umnožak srednjih članova $am \cdot am = a^2m^2$, dakle, ta su dva umnoška jednaka, što je i trebalo dokazati.

3. Za aritmetički razmjer riješi ova zadatka: ako su dana dva člana, nađi treći; ako su dana tri člana, nađi četvrti; između dvaju članova nađi srednju proporcionalu.⁴

Neka su dana dva člana a i b . Da bi se našao treći, primjenjuje se neprekinuti aritmetički razmjer:

$$a : b = b : x,$$

$$a + x = 2b,$$

$$x = 2b - a.$$

Neka su dana tri člana: a , b i c . Da bi se našao četvrti, primjenjuje se aritmetički razmjer:

$$a : b = c : x,$$

$$a + x = b + c,$$

$$x = b + c - a.$$

Neka su dana dva člana a i b . Traži se srednji član u neprekinutom aritmetičkom razmjeru:

$$a : x = x : b,$$

$$a + b = 2x,$$

$$x = \frac{a + b}{2}.$$

4. Za geometrijski razmjer riješi ova tri zadatka: ako su dana dva člana, nađi treći; ako su dana tri člana, nađi četvrti; između dvaju članova nađi srednju proporcionalu.⁵

⁴ Makó, „Elementa algebrae“ (1771), n. 201, pp. 168–169; Horvath, „Elementa algebrae“ (1772), n. 159, Problem XL, pp. 200–201. Pritom se Peštalić oslonio na Makóov izričaj problema.

⁵ Makó, „Elementa algebrae“ (1771), n. 203, pp. 169–170; Horvath, „Elementa algebrae“ (1772), n. 166, Problema XLII, pp. 203–204. Pritom se Peštalić ponovo oslonio na Makóov izričaj problema.

¹ Makó, „Elementa algebrae“ (1771), Sectio IV. De variis quantitatibus relationibus, Caput II. De proportionibus, pp. 167–176, nn. 194–216. Horvath, „Elementa algebrae“ (1772), Sectio quarta. De variis quantitatibus relationibus, Caput I. De ratione tam arithmetica quam geometrica; item de proportione arithmetica, pp. 193–201; Caput II. De natura variisque transformationibus proportionum geometricarum, pp. 202–214.

² Makó, „Elementa algebrae“ (1771), n. 200, p. 168; Horvath, „Elementa algebrae“ (1772), n. 158, Theorema XV, p. 199.

³ Makó, „Elementa algebrae“ (1771), n. 202, p. 169; Horvath, „Elementa algebrae“ (1772), n. 165, Theorema XVI, p. 203.

TRENUTAK ZA PJESMU

Vijenac kosane

– U U | – U | – U U

Tekla je tiha vodica –
Uz nju mi sjedi Kosana,
Kosana s ravna Posavja.
Od želje pita mlad ribar
Čuncem se vozi uza kraj:
Za kim su, biser-djevojko,
Vilinske oči snijele te? –
Niz vodu gledač jednako,
Za kim ti studno srce mre?
Je l' ti daleko ljubljenu,
I preko devet voda bud,
Dođe ti jednom suđenik.
Njemu otkaza djevojka:
Doći će; ali nevjera,
Devet ga voda topilo!
Krilu ga mom ne donilo!
Veće mi reci: vidje li
Plivat moj vijenac zeleni?
Gledah ga plivat, djevojko,
Tamo – niz mutne valove –
Za njim se baci momak jak,
Hvata u hitre mahove,
Jur mu je ruci na domak;
Kad mu ga ote vrtlog ljut,
Motajuć vijenac razasut. – – –
Drugo ćeš cvijeće pomnljivo
Lako u novi vijenac svit;
Ali u jedno sastavit
Neće sve ravno Posavje
Vijenac taj krasne Kosane.

Andrija Palmović

Neka su dana dva člana a i b . Da bi se našao treći, primjenjuje se neprekinuti geometrijski razmjer:

$$a : b = b : x,$$

$$ax = b^2,$$

$$x = \frac{b^2}{a}.$$

Neka su dana tri člana: a , b i c . Da bi se našao četvrti, primjenjuje se geometrijski razmjer:

$$a : b = c : x,$$

$$ax = bc,$$

$$x = \frac{bc}{a}.$$

Neka su dana dva člana, a i b . Traži se srednji član u neprekinutom geometrijskom razmjeru:

$$a : x = x : b,$$

$$ab = x^2,$$

$$x = \sqrt{ab}.$$

U sljedećim teoremima Peštalić je probudio znanje o geometrijskim razmjerima. U četvrtom je dvije jednake kolikoće proučavao kao dva jednaka umnoška pa o njihovim množiteljima izrekao tvrdnju:

„IV. Množitelji dvaju jednakih kolikoća obratno su razmjerni.“⁶

Teorem je pronašao u objema svojim udžbeničkim predlošcima, ali nije preuzeo ni Makóov ni Horvathov izričaj teorema.⁷ Dokaz koji je zahtijevao od svojih studenata vrlo je jednostavan. Dva se jednaka broja prikažu kao umnošci različitih množitelja:

$$ad = bc : ac$$

$$\frac{d}{c} = \frac{b}{a},$$

To je i trebalo dokazati. Jer biti obratno razmjeran znači, kako to u izričaju teorema već precizno zapisuje Makó, „da će se množitelj prvoga umnoška prema množitelju drugoga umnoška odnositi kao drugi množitelj drugoga umnoška prema drugom množitelju prvoga umnoška.“⁸

U petom i šestom teoremu izrekao je tvrdnje o povezanim razmjerima:

„V. Dva razmjera, koji imaju zajedničke članove koji su u prvom razmjeru prvi a u

drugom drugi, sadrže ostale članove tako su oni izravno razmjerni.

VI. Dva razmjera, koji imaju zajedničke članove koji su u prvom razmjeru srednji a u drugom krajnji, sadrže ostale članove tako su oni obratno razmjerni. Kolikogod da ima jednakih omjera, zbroj svih prvih članova prema zbroju svih drugih članova odnosit će se kao bilo koji prvi prema svom drugom.“

I ove je teoreme Peštalić preuzeo iz Makóove i Horvathove algebre, ponovo uz modificirane izričaje.⁹ Za peti je teorem zahtijevao ovaj izvod:

Zadana su dva razmjera:

$$a : am = b : bm,$$

$$am : amn = bm : bmn.$$

Slijedi:

$$a : amn = b : bmn,$$

što je i trebalo dokazati.

Za prvu tvrdnju šestoga teorema dokaz teče ovako:

Zadana su dva razmjera:

$$a : b = c : d,$$

$$b : e = f : c.$$

Odatle se dobiva:

$$ad = bc,$$

$$bc = ef,$$

što povlači:

$$ad = ef,$$

ili zapisano u obliku razmjera:

$$a : e = f : d,$$

što znači da su članovi koji su u takvim razmjerima ne ponavljaju obratno razmjerni.

Druga se tvrdnja šestoga teorema dokazuje ovako:

Zadani jednaki omjeri mogu se prikazati formulama:

$$a : am, b : bm, c : cm, \text{ itd.}$$

Tada je omjer zbroja prvih prema zbroju drugih članova u tim omjerima jednak:

$$(a + b + c + \dots) : (am + bm + cm + \dots) =$$

$$= (a + b + c + \dots) : m(a + b + c + \dots) =$$

$$= 1 : m.$$

Dakle, količnik je takvoga omjera isti kao i za bilo koji na početku zadani omjer, što je i trebalo dokazati.

Napokon, u posljednjem, sedmom teoremu mladi je Peštalić zahtijevao znanje iz najsloženijega algebarskoga gradiva – o aritmetičkim i geometrijskim nizovima. Tražio je da njegovi studenti obrazlože ili čak i izvedu formule za zbroj aritmetičkoga i geometrijskoga niza:

„VII. Zbroj cijelog aritmetičkoga niza jednak je poluzbroju krajnjih članova pomnoženom s brojem članova u redu. Zbroj geometrijskog niza jednak je razlomku, kojemu je brojnik umnožak posljednjega člana s općim količnikom umanjen za prvi član, a nazivnik je isti zajednički količnik umanjen za 1.“¹⁰

Zapišu li se te tvrdnje formulom, zbroj aritmetičkog niza je:

$$s_n = \frac{a_1 + a_n}{2} \cdot n,$$

Nastavak u sljedećem broju

⁹ Makó, „Elementa algebrae“ (1771), n. 206, p. 172; n. 207, p. 173; n. 214, p. 175. Horvath, „Elementa algebrae“ (1772), n. 181, Theorema XXV, pp. 211–213; n. 182, Theorema XXVI, p. 214.

¹⁰ Peštalić, „Positiones ex algebra. Theoremata“ (1780), n. VII, p. 12.

Bogatstvo...

Katolj, 17. lipnja 1956. godine

⁶ Peštalić, „Positiones ex algebra. Theoremata“ (1780), n. IV, p. 11.

⁷ Makó, „Elementa algebrae“ (1771), n. 204, p. 170; Horvath, „Elementa algebrae“ (1772), n. 169, Theorema XVII, pp. 204–205.

⁸ Makó, „Elementa algebrae“ (1771), p. 170: „204. Theorema. Si duo quaevis facta aequalia fuerint, factores erunt reciproce proportionales, seu erit factor primi facti ad factorem secundi ut alter factor secundi ad alterum primi.“

Zagrebačka izložba „Lica gladi“ gostuje u Budimpešti

U Etnografskom muzeju u Budimpešti 14. studenoga 2024. otvorena je izložba „Lica gladi“ Etnografskog muzeja u Zagrebu i Instituta za etnologiju i folkloristiku.

Tema gladi zastupljena je u knjigama i filmovima, ali neuobičajeno ovaj put problem gladi prikazan je izložbom. U doba kad se na svjetskoj razini osmišljavaju strategije borbe protiv gladi i njezina postojanja autorice Tanja Kocković Zaborski i Melanija Belaj izložbom „Lica gladi“ žele osvijestiti glad, ponajprije onu nametnutu, ali i samonametnutu. Cilj je projekta „Lica gladi“ podizanje svijesti o problemu gladi, ali i o poremećajima hranjenja.

Izložba je organizirana i predstavljena u tri dijela. U prvom dijelu bavi se borbom protiv gladi te se prikazuju neki od načina na koje ljudi nastoje pribaviti hranu, spremaju zalihe ili naprosto improviziraju. U drugom dijelu izložbe glad je prikazana kao sredstvo kojim se može manipulirati masama, ali i pojedincima, te pružati otpor, izražavati moć, poticati sukob, usmrćivati. Treći je dio posvećen odnosu gladi i tijela, a lice gladi moguće je prepoznati i u sve većem porastu poremećaja hranjenja, pogotovo kod mlađe populacije.

Na svečanom otvorenju prisutnima su se pozdravnim govorima obratili ravnatelj Etnografskog muzeja u Budimpešti dr. sc. Lajos Kemecci, ravnateljica Etnografskog muzeja u Zagrebu dr. sc. Zvezdana Antoš, državna tajnica za komunikaciju Vlade Mađarske dr. sc. Eszter Vitályos, ravnateljica Uprave za međunarodnu kulturnu suradnju i europske poslove Ministarstva kulture i medija RH Anja Jelavić, veleposlanik RH u Mađarskoj dr. sc. Mladen Andrić. Veleposlanik je u svojem govoru istaknuo: „Tema gladi nije tek dio teške povijesti nego i aktualnost u kontekstu još sveprisutne gladi u svijetu. Glad se ne zbiva tamo negdje u svijetu, na dalekim kontinentima, već nažalost u našem neposrednom okružju. Tema ove izložbe povezuje prošlost, sadašnjost, ali stremljenje i budućnosti i kao takva ima i edukativne i zdravstvene sadržaje. Kao takva trebala bi i može pobuditi i mlađe naraštaje.“

Izložbu je predstavila muzejska savjetnica EMZ-a i jedna od autorica izložbe dr. sc. Tanja Kocković Zaborski. Prema njezinim riječima izložba promišlja kako su se ljudi tijekom povijesti, a i danas, snalazili u borbi protiv gladi na sve moguće načine. „Tijekom istraživanja koje je prethodilo doznali smo da gladi u svijetu ne bi trebalo biti jer hrane ima dovoljno. Ali nije raspoređena pravilno. Na prvu loptu tema je gladi mračna, ali mi

Veleposlanik RH u Mađarskoj dr. sc. Mladen Andrić razgleda izložbu

smo joj pristupile s drugog polazišta. Pokazale smo da su se ljudi uvijek snalazili i pomagali si međusobno, a tako će biti i u budućnosti“, ističe autorica Kocković Zaborski. Istraživanje je trajalo otprilike godinu i pol dana tijekom zatvaranja zbog pandemije, tj. nakon potresa u Petrinji i Zagrebu.

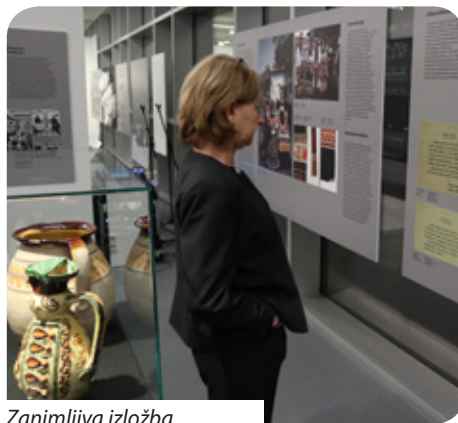
taj način promatra tijekom povijesti, I. i II. svjetskog rata, Domovinskog rata... U tom dijelu, koji govori o borbi protiv gladi, obuhvaća prikaz od individualnog, gradskog, nacionalnog ili nadnacionalnog načina na koji se pomagalo, tj. prisjeća se humanitarnih pomoći.

Izložba se u dijelu koji se bavi borbom protiv gladi bavi i simboličkim načinom na koji ljudi premošćuju strah od gladi. Ljudi su u prošlosti imali određene rituale kojima bi se na određeni način borili protiv gladi, doduše ne izravno, nego na nekoj drugoj razini. Tako je i u Svetim srcima izložena jedna zanimljiva lutka – čovjek prekriven nekim bršljanom kojem se vide samo noge. To je lutka svetog Jurja, od Jurjaša, proljetnih ophoda koji je tijekom Jurjeva u mjestima u okolici Zagreba, u Turopolju, obilazio selo i dolazio u dvorišta i kuće svojih suseljana. Malo bi plesao i tako stvarao magiju u obilja i zdravlja ukućanima.

Ideja je izložbe to da ne daje odgovore na pitanja, nego da postavlja pitanja kojima može potaknuti posjetitelje na razmišljanje o tome komu je potrebna pomoć u našoj okolini i komu možemo pomoći. Izložba namijenjena široj publici je i aktivistička te pokazuje da muzej nije samo mjesto u koje ljudi dolaze da bi se zabavili.

Izložba čije su autorice dr. sc. Tanja Kocković Zaborski (Etnografski muzej) i dr. sc. Melanija Belaj (Institut za etnologiju i folkloristiku), a vizualnog identiteta i likovnog postava Studio Bilić Müller otvorena je od 14. studenoga 2024. do 13. veljače 2025.

Kršul

Zanimljiva izložba

Izložba je dosad osvojila tri nagrade: Nagradu „Milovan Gavazzi“ za najbolju izložbu Hrvatskog etnološkog društva, nagradu Hrvatskog muzejskog društva i posebnu nagradu hrvatskog ICOM-a za projekt koji su autorice radile uz izložbu – „Remek tijelo“. S obzirom na to da je jedan dio izložbe posvećen odnosu gladi i tijela i poremećajima u hranjenju, projektom „Remek tijelo“ želja je bila najosjetljivijima, djeci ponuditi još jednu mogućnost da preveniraju poremećaje koji se danas najviše povezuju s njihovom skupinom.

Izložba ima jedan tamniji dio, dio koji se bavi glađu kao političkim pitanjem te se na

Natjecanje u lijepom govoru u spomen na Mihovila Nakovića

S imenom kantora, pisca, sakupljača narodnih pjesama i učitelja gradišćanskih Hrvata Mihovila Nakovića povezuje se Natjecanje u lijepom govoru, koje je ove godine priređeno 16. listopada u Osnovnoj školi i čuvarnici Mihovila Nakovića u Koljnofu. Natjecanje koje postavlja spomen hrvatskom gradišćanskom piscu ove se godine održalo 29. put u cilju promoviranja književne baštine gradišćanskohrvatskih pjesnika i pisaca. Na natjecanje su se prijavila čak 73 natjecatelja iz Mađarske, Austrije i Hrvatske, a događanju su nazočili načelnik Koljnofa Mátyás Firtl, predsjednik Hrvatske samouprave Koljnofa Franjo Grubić, nekadašnji ravnatelj koljnofske škole Franjo Pajrić, ravnateljica Školskog centra Mate Meršića Miloradića u Sambotelu Edita Horvat-Pauković. Nazočne je pozdravila ravnateljica Agica Sarközi te im zahvalila na odazivu odnosno na pripremanju djece za natjecanje.

S nagradama u ruci

Osnovna škola i čuvarnica Mihovila Nakovića od 2015. godine priređuje Natjecanje u lijepom govoru. Naime, natjecanje je 1995. godine pokrenulo Društvo Gradišćanskih Hrvatov u Ugarskoj, a potom je organiziranje natjecanja preuzeo Pedagoški institut sa savjetnicom za hrvatski jezik. Poslije je došlo u ustanovu koja je i nazvana po Nakoviću. Od samih početaka namjera je organiziranja natjecanja ista: njegovanje hrvatske književne riječi, povezivanje mladih naraštaja i raznih stručnjaka s temama o gradišćanskoj književnosti. Ovogodišnjem natjecanju posebnost je dalo to što se ove godine obilježava 150. obljetnica dolaska učitelja i kantora Mihovila Makovića u koljnofsku školu. On je nakon dolaska mnogo učinio glede uzdizanja i razvoja hrvatske zajednice u mjestu, a i šire. Upravo je zbog toga koljnofska škola nazvana po njemu. Ravnateljica je ukratko predstavila život i djelo gradišćanskohrvat-

skog književnika. Natjecanje se odvijalo po uhodanom redu u četiri kategorije: posebno za učenike prvog i drugog, zatim trećeg i četvrtog, petog i šestog te sedmog i osmog razreda. Ovogodišnja tema natjecanja bila je „Moje selo“, a učenici i njihovi učitelji trebali su izabrati tekst povezan s temom. U jednom žiriju bili su Mirjana Matašin, dr. Mijo Karagić i Štefan Zvonarić, a u drugom Tereza Kolonović Daniel, Krešo Matašin i Marija Fülöp Huljev. Natjecatelji nižih razreda recitali su pjesme, a viših razreda prozu na gradišćanskohrvatskom jeziku. Stručni žiri tijekom natjecanja mogao je slušati niz kvalitetnih interpretacija, a zatim je izabrao najuspješnije natjecatelje.

Prema odluci stručnog žirija u kategoriji 1. i 2. razreda prvo mjesto osvojila je učenica iz Petrova Sela Ana Filipović, drugo mjesto učenica iz Gornjeg Četara Blanka Karčić, a treće mjesto učenica iz Horpača Dora Far-

Lijepo je pobijediti

kaš. U toj kategoriji posebna je nagrada dodijeljena Dori Meršić iz Hrvatskog Židana. U kategoriji 3. i 4. razreda prvo mjesto osvojila je učenica iz Hrvatskog Židana Magdalena Kovač, drugo mjesto učenica iz Gornjeg Četara Norina Kopači, a treće mjesto učenica iz Petrova Sela Lana Harangozo. Posebna nagrada dodijeljena je učenici iz Petrova Sela Ani Bogoti. U višim razredima, u kategoriji 5. i 6. razreda, prvo mjesto osvojila je učenica iz Gornjeg Četara Kata Pataki, drugo mjesto učenik iz Kemlje Aron Barna, a treće mjesto učenica iz Sambotela Esmeralda Demeter. Posebna nagrada dodijeljena je učenici iz Gornjeg Četara Rebeki Vörös. U kategoriji 7. i 8. razreda prvo mjesto osvojila je učenica

Učenici Školskog centra Mate Meršića Miloradića

iz Petrova Sela Helga Škrapić, drugo mjesto učenica iz Sambotela Vivien Husar, a treće mjesto učenik iz Kisega Florijan Kovač. U toj kategoriji posebnu je nagradu dobila Ana Farkaš, učenica iz Horpača.

Beta • Foto: Organizatori

Županijsko natjecanje u kazivanju stihova „Josip Gujaš Džuretin“

U organizaciji Osnovne škole Géze Kissa iz Šeljina 7. listopada održano je Županijsko natjecanje u kazivanju stihova „Josip Gujaš Džuretin“ za učenike osnovnih škola iz Baranje i Podravine. Na natjecanje su se odazvali učitelji i učenici iz osam škola.

Natjecanje se odvijalo u četiri kategorije: iz svake škole po dva natjecatelja po kategoriji, iz svakog razreda po jedan natjecatelj. Pjesma je bila po slobodnom izboru. Organizatorica natjecanja bila je učiteljica Rita Bella Ronta. Ocjenjivački sud činili su djelatnici prijateljske Osnovne škole Ivana Nepomuka Jemeršića iz Grubišnog Polja na čelu s ravnateljicom Snježanom Šeliš.

Učenici koji su sudjelovali na natjecanju bili su iz škola u kojima se odvija predmetna nastava hrvatskog jezika i književnosti – iz Šeljina, Martinaca, Lukovišća, Starina, Mohača, Salante, Šikloša te iz Harkanja, gdje se nastava odvija u kružoku. Iz ukupno osam škola natjecala su se 34 učenika. Ravnatelj šeljinske škole Robert Ronta i predsjednica ocjenjivačkog suda Snježana Šeliš uručili su nagrade sudionicima natjecanja.

Pred ocjenjivačkim sudom

I. mjesto: Marko Gyula Kovács (Martinci): Stipan Blažetin: „Rečenica“

II. mjesto: Brigitta Hadnagy (Starin): Zlata Kolarić Kišur: „Zekini jadi“

III. mjesto: Zsófi Márton (Mohač): Enes Kišević: „Kako se može štedjeti mama“

Posebna nagrada: Fanni Engemann (Mohač): Anto Gardaš: „Svinja u trgovini“.

Hrabri recitatori

Ivan Marko Vukovics

U KATEGORIJI 1. I 2. RAZREDA natjecalo se devet učenika – iz Lukovišća, Mohača i Šeljina po dva učenika te iz Šikloša, Salante i Martinaca po jedan. Rezultati:

I. mjesto: Ivan Marko Vukovics (Šeljin): Tatjana Pokrajec-Papucci: „Prvoškolski život“

II. mjesto: Zsófia Csillag (Šeljin): Miro Gavran: „Brać“

III. mjesto: Gréta Greguricz (Martinci): Stipan Blažetin: „Zekin doručak“

Posebna nagrada: Szófia Isgum (Mohač): Zvonimir Balog: „Pravi tata“.

U KATEGORIJI 3. I 4. RAZREDA natjecalo se deset učenika – iz Lukovišća, Mohača i Šeljina po dva učenika te po jedan iz Šikloša, Salante, Martinaca i Starina. Rezultati:

Marko Gyula Kovács

U KATEGORIJI 5. I 6. RAZREDA natjecalo se deset učenika – iz Lukovišća, Mohača, Salante i Šeljina po dva učenika te iz Starina i Harkanja po jedan. Rezultati:

I. mjesto: Diána Németh (Lukovišće): Stanislav Femenić: „Vuk u šumskom restoranu“

II. mjesto: Viktória Pál (Mohač): Luko Paljetak: „Prvo ljubavno pismo“

III. mjesto: Kristóf Bodonyi (Šeljin): Ratko Zvrko: „Izgubljena lopta“

Posebne nagrade: Olivér Mózes Lovász (Mohač): Natali Šarić: „Jesenja priča“; **Ottília Bíró** (Harkanj): Grigor Vitez: „Lastavica“.

Puno smo naučili

U KATEGORIJI 7. I 8. RAZREDA natjecalo se pet učenika učenika – iz Lukovišća i Šeljina po dva i iz Harkanja jedan. Rezultati:

I. mjesto: Leila Kalányos (Lukovišće): Vjekoslav Lukanec: „Dravi i mati“

II. mjesto: Hermina Kanász (Šeljin): Josip Gujaš Džuretin: „Podravini“

III. mjesto: Ferenc Bodonyi (Šeljin): Ratko Zvrko: „Vodoskok“.

Branka Pavić Blažetin

Mala stranica

ZANIMLJIVOSTI O NOVOJ GODINI

Znate li odakle dolazi običaj proslave Nove godine i kakvi se običaji s njim povezuju? Otkada nova godina počinje 1. siječnja? Zašto je bučna i kakva se vjerovanja vežu uz nju? U sljedećih nekoliko natuknica moći ćete doznati nešto o tome.

- ♥ Nova godina slavi se već 4000 godina. Slavili su je i stari Mezopotamci 2000 godina prije Krista.
- ♥ Nova godina nije se uvijek slavila 1. siječnja, npr. Rimljani su je slavili 1. ožujka, a neki narodi služili su se datumima zimskog ili ljetnog ekvinocija. Sadašnji datum utvrđen je 46. godine prije Krista, za vrijeme vladavine Julije Cezara. Neke su zemlje mnogo kasnije prihvatile taj datum, npr. Engleska i njezine kolonije tek 1752. godine.
- ♥ Nova godina često se slavi uz vatromet i opću galamu. U davna vremena vjerovalo se da vatra i buka mogu otjerati zle duhove i donijeti sreću. Vatromet su izmislili Kinezi i njima pripada zasluga povezana s proslavom Nove godine s vatrometom.
- ♥ Novu godinu prvi dočekuju stanovnici otočja Line, koje pripada Republici Kiribati, a nalazi se u središnjem dijelu Tihog oceana. Kad je kod nas 11:00, oni ulaze u novu godinu. Zanimljivo je da se otočje nalazi na istoj zemljopisnoj dužini kao Havaji i prema tomu 1. siječnja trebali bi u isto vrijeme slaviti. Međutim, Havajci moraju čekati čak 26 sati na proslavu. To je zbog administrativnih razloga – međunarodna datumska granica zaobilazi Kiribate i smješta ih u posebnu vremensku zonu.
- ♥ Na novogodišnju noć 2016. godine neki su dijelovi svijeta imali dodatnu sekundu prije negoli je sat otkucao ponoć. „Prijestupna sekunda” dodana je kako bi se rotacija našeg planeta poravnala s atomskim satom na satelitima u orbiti. Godine 1972. uvedeno je 26 prijestupnih sekundi, ali samo ljudi koji rade s računalnim sustavima osjete spomenutu sekundu.
- ♥ Svi običaji svijeta povezani s proslavom Nove godine zazivaju sreću. Tako se u SAD-u na Novu godinu jede crnooki grah jer se vjeruje da donosi sreću. Španjolci točno u ponoć prilikom svakog otkucaja sata pojedju jednu bobicu grožđa. Ta im praksa donosi sreću u svakom mjesecu. U mnogim se zemljama za Novu godinu jede posebne namirnice. U Irskoj i Njemačkoj jede se zeleno povrće, čija se konzumacija povezuje s financijskom srećom. Japanci za Novu godinu jede duge rezance – koji simboliziraju dug i uspješan život. U našoj zemlji jede se svinjsko meso i leća, za koje se smatra da donose blagostanje.
- ♥ Možda niste čuli ni za projekt Longplayer, za najdužu glazbenu kompoziciju u povijesti. Njezino izvođenje traje tisuću godina, a započelo je 1. siječnja 2000. godine i trajat će do 31. prosinca 2999. godine. Skladba koju je komponirao Jem Finer izvodi se u Londonu, a podupire je organizacija Longplayer Trust.

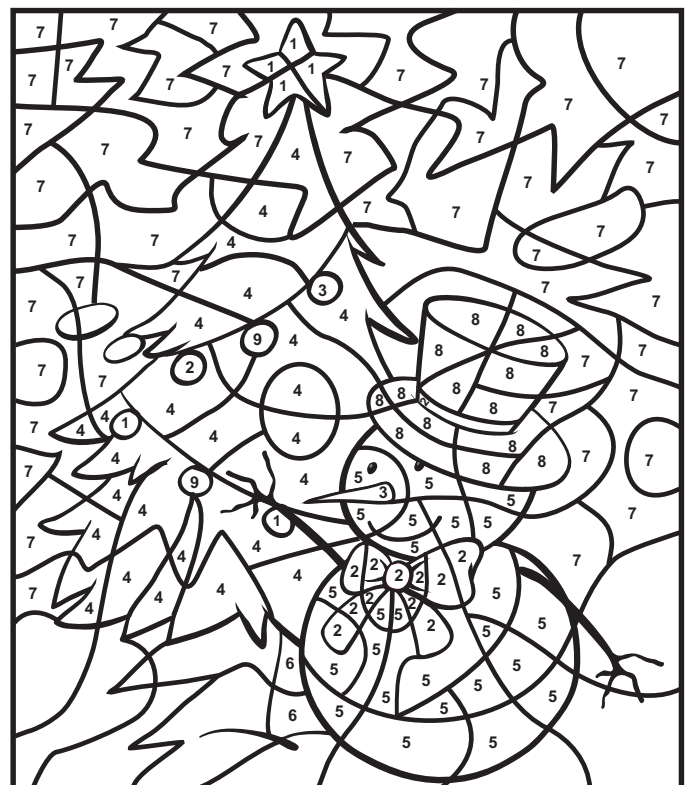
Sretna nova 2025.!

Stigla je nova 2025. godina, a prvo što nam padne na pamet je da čestitamo svojim najmilijima, a poslije prijateljima, kolegama i svima koje vidimo u novoj godini. Na početku nove godine sa zahvalnošću razmišljamo o prošlosti i planovima koji su pred nama. Novi početak daje nam priliku da ojačamo svoj entuzijazam, da usporimo i razmislimo o pravim vrijednostima. Neka vam nova godina donese mir, zdravlje i veselje! Neka vam se ostvare želje i svi snovi o kojima ste sanjali!

BOJANKA

O B O J I P O B R O J E V I M A

žuta	crvena	narandžasta	zeleno	svijetlo plava	smeđa	plava	siva	roza
1	2	3	4	5	6	7	8	9

copyright Artmedia 2017 • www.artrea.com.hr

Pomurske žice na Danu međimurske popevke

Međimurska županija u travnju je proglasila 28. studenoga Danom međimurske popevke odnosno cijeli mjesec Mjesecom međimurske popevke. U sklopu toga održavale su se razne manifestacije u Međimurju. Kulturno-umjetničko društvo „Katruže“ iz Ivanovca, s kojim serdahelska Hrvatska samouprava „Stipan Blažetin“ već dugi niz godina surađuje, Dan međimurske popevke održalo je 28. studenoga u Ivanovcu. Budući da je suradnja dviju organizacija vrlo dobra, na Danu međimurske popevke sudjelovao je i Tamburaški sastav „Pomurske žice“ iz Serdahela sa sponom hrvatskih pomurskih popevaka.

Na priredbi je sve mještane, goste i uzvanike pozdravila predsjednica KUD-a „Katruže“ iz Ivanovca Slavica Petković i naglasila kako se Danom međimurske popevke čuva i promovira međimurska tradicijska kultura i nasljeđe. Međimurska popevka jedinstven je izraz kulturnog identiteta i simbol Međimurja te je uvrštena na UNESCO-ovu listu nematerijalne kulturne baštine 2018. godine. U tu stoljetnu tradiciju pope-

Nastup Pomurskih žica na Danu međimurske popevke

vaka spadaju i pomurske popevke koje je sakupio dr. Vinko Žganec. TS „Pomurske žice“ na Danu međimurske popevke zastupao je pomurski dio te baštine pod vodstvom Erika Hegeđuša. Priredbu je posjetila i novoizabrana predsjednica Hrvatske samouprave „Stipan Blažetin“ iz Serdahela Tímea Reicher-Székely, koja je izrazila želju za daljnjom suradnjom s KUD-om „Katruže“ kao i s Foto-kino klubom Ivanovec.

Beta

Žene izrađuju medenjake u uredu samouprave

Dobro je činiti dobro

Došašće je vrijeme iščekivanja, nadanja, širenja dobrote, ljubavi, sreće i topline. To mnogi osjećaju u srcu i u to doba više se misli i na one koji su u teškim životnim situacijama. U to vrijeme ljudi otvaraju srca i pomažu drugima. Hrvatska samouprava Velike Kaniže i članice pjevačkog zbora odlučile su darovati korisnike kaniškog doma za starije i nemoćne medenjacima i kratkim kulturnim programom. Uz tu lijevu inicijativu stali su i tamburaški sastavi iz Serdahela i Velike Kaniže. Tako su 7. prosinca posjetili dom i obradovali njegove korisnike božićnim poslasticama i božićnim pjesmama.

Beta

SUMARTON – Mjesna i Hrvatska samouprava Sumartona od 9. do 11. studenoga priredile su Martinje. Već po tradiciji u subotu je održan kulturni program i krštenje mošta, na kojem se novoizabrani načelnik Gyula Butykai predstavio žiteljima i predstavnicima partnerskih samouprava. U kulturnom programu nastupili su mališani iz mjesnog dječjeg vrtića, Plesna skupina KUD-a „Sumarton“ i Ženski pjevački zbor iz Mlinaraca

s citerašima, a na kraju je održano krštenje mošta. Drugi dan u Kamanovim vinogradima Udruga pajdaša vina „Sv. Martin“ priredila je posjet podrumima i kušanje mladog vina. Na sam dan sv. Martina u mjesnoj crkvi održana je hrvatska sveta misa koju su predvodili župnik iz Goričana Josip Drvoderić i mjesni župnik István Marton. U sklopu programa održane su i radio-nice za djecu.

4. RUJNA 2024.

Erhard je cijelo poslijepodne bio kod kuće u Gari, bavio se svojim autom. Kod kuće nije imao nikakav problem, pa je oko pola pet krenuo autom u Baju. Već je na putu zvao 112, hitnu pomoć, jer se osjećao loše. Zatim je stigao u svoj stan, otišao na drugi kat. Kola za hitnu pomoć došla su vrlo brzo, ali nažalost nisu mogli ući u zgradu jer nisu znali kod za ulazna vrata. Morali su čekati nekog stanara koji tamo stanuje, tako da je prošlo par minuta.

Čim su stigli u stan kod Erharda, odmah su počeli reanimaciju jer je Erhard dobio infarkt, srčani udar, pa je njegovo srce prestalo kucati.

Nakon pedeset minuta reanimacije vratili su ga u život. Opet je imao cirkulaciju i tlak.

Ipak, najveći je problem bio što njegov mozak nije dobio krvi i kisika pedeset minuta, što je prouzročilo hipoksiju.

Još istog dana stabilizirali su ga u Baji pa su ga poslali u Pečuh u Srčani centar, gdje su mu ugradili koronarni stent u suženu srčanu arteriju.

Vratili su ga u Baju 6. rujna na Intenzivni odjel bajske bolnice „Szent Rókus Kórház“.

Od toga dana bio je stalno na tom odjelu, čekali smo veliko čudo. Nije se probudio, odnosno otvorio je oči, ali je komunikacija bila vrlo slaba.

Prije par tjedana bio je u stabilnijem stanju, pa su ga premjestili na Odjel za kroničnu medicinu (mađ. Krónikus Belgyógyászati Osztály).

Naša obitelj, pogotovo majka Margita Kessler (rođ. Mihalović), svaki je dan posjećivala Erharda od 10 do 11 sati do večeri. Učinili smo sve za liječenje mogeg brata. Nadali smo se velikom čudu, ali nažalost njegovo je srce bilo toliko slabo zbog infarkta da više nije moglo izdržati opterećenja i temperature, pa je 16. studenoga 2024. oko 5 sati ujutro prestalo kucati.

„Erhardért – za Erharda“

Organizirali smo dobrotvornu plesaćnicu u Baji na koju se odazvalo oko 400 ljudi – od Pečuha do Budimpešte, od Gare do Tukulje. Kolege svirači bez ikakvih problema došli su na prvi poziv i svojim sudjelovanjem potpomagali liječenje mogeg brata Erharda.

Erhard je bio među nama, s orkestrom one večeri. Osjetili smo ga. Mladenu Filakoviću i Slavenu Szabóu pukle su žice na basprimu, što apsolutno nije uobičajeno.

Plesaćnica je bila priređena na inicijativu Jose Sigečana, voditelja Plesnog kruga „Šugavica“ iz Baje te referentice Bačkog prosvjetnog centra Kata Papp. Joso Sigečan i ja zajedno smo organizirali tu dobrotvornu priredbu.

Sudjelovali su: Orkestar „Bačka“ iz Gare, Orkestar „Kolo“ iz Tukulje, Orkestar „Zabavna industrija“ iz Dušnoka, Orkestar „Čabar“ iz Baje.

Neki su se svirači pojedinačno priključili: Zsóka Balogh, Ágnes Barta, Branko Filaković, Attila Csurai, Zoran Barić, Zsolt Nebl, Ádám Szabó, Krisztián Lőrincz i mnogi drugi.

Priključili su se i pjevačica Darinka Orčik iz Santova te pjevači Rade Jorović i Marko Križanović iz Srbije.

Vrlo su mnogo radili i pomogli: Gradska samouprava Baje, Kršćanska čitaonica u Baji, Kulturni centar bačkih Hrvata u Baji, Hrvatska samouprava Gare, Hrvatska samouprava Baškuta, Hrvatska samouprava Čavolja, Tiskara „Arculat“ u Baji, Satri Bt., Marica Jelašić iz Gornjeg Sentivana, Joso Kričković iz Gare.

Pokrovitelji koji su potpomagali dobrotvornu plesaćnicu i osobno su bili prisutni na priredbi:

Róbert Zsigó, državni tajnik Mađarskog parlamenta, zamjenik ministra za kulturu i inovacije, parlamentarni zastupnik bajskog okruga, Norbert Vedelek, predsjednik Samouprave Bačko-kiškunske županije, dr. Bernadett Bari, gradonačelnica Baje i dr.

Na početku plesaćnice održali smo kratku sjednicu s našim pokroviteljima na kojoj su Erhardu i nama ponudili svoju pomoć. Veoma je bio dobar osjećaj što oni ipak cijene Erharda, njegov rad i njegovo stvaralaštvo na polju narodnosne kulture, sve što je radio od 1990. godine.

Bez njega danas ne bismo imali Orkestar „Bačka“, a hrvatske samouprave u Bačkoj ne bi mogle organizirati toliko balova i priredaba. Dakle, možemo reći da ne bismo imali ni

toliko samouprava u županiji, pa ne bismo imali ni županijsku samoupravu.

Orkestri i plesne skupine, zborovi i KUD-ovi te samouprave čine jednu veliku cjelinu. Tako je skupa omogućeno organiziranje priredaba, što je važan uvjet za funkcioniranje jedne hrvatske samouprave.

Naš Orkestar „Bačka“ svira dalje, nažalost bez Erharda, bez njegove tamburice. Znam da bi i on tako učinio i rekao: „Hajde, svirajte dalje!“

Ja sam preuzeo njegov rad što se tiče organiziranja i sl., ali voditelja orkestra još nemamo. Treba i nama vremena da prihvatimo tužnu i tragičnu činjenicu: Erharda više nema.

Zahvaljujem svima koji su na bilo koji način pomogli Erhardu i našoj obitelji.

Mislim da je njegova smrt ogroman gubitak, ponajprije za nas, njegovu obitelj, orkestar, prijatelje, ali i za hrvatsku zajednicu u Mađarskoj.

U Gari smo se 29. studenoga 2024. rastali od Erharda bunjevačkom i mađarskom svetom misom s tamburašima i jednim cvijetom u garskoj župnoj crkvi sv. Ladislava. Pokop je počeo u 10 sati. Misu zadušnicu služili su Szabolcs Tomašković iz Kačmara, župnik Dušnoka, i Tibor Szűcs iz Đurića, župnik Gare.

Erhard Bende

Rođen u Baji 26. ožujka 1981.

Umro u Baji 16. studenoga 2024.

Počivaj u miru, Erharde, nikada Te nećemo zaboraviti, tvoju veselu narav i tvoj pozitivan lik živi dalje u našim srcima!

Zbogom!

Tvoj jedini brat i blizanac Edmond Bende
Ipak, nisi morao tako rano otići...

VINKOVCI – U organizaciji Gradskog kazališta Joza Ivakić iz Vinkovaca u matičnoj kući tog kazališta 20. listopada izvedena je drama „U agoniji“, predstava nastala u koprodukciji Gradskog Kazališta Virovitica i Hrvatskog kazališta Pečuh. Pečuška premijera bila je 19. listopada 2023.

„U agoniji“ drugi je dio dramskog triptiha Miroslava Krleža, jednog od najvećih hrvatskih književnika. Ta napeta i strastvena drama istražuje složene odnose između Lenbaha, Laure i Križovca te prikazuje tragične posljedice ljubavi, nevjere i osobne nesigurnosti. Uz izvanrednu glumačku postavu i režiju Darija Harjačeka predstava donosi intenzivan doživljaj kazališta u svom najdubljem smislu – predstavu koja propituje ljudsku prirodu, ljubav i moralne dileme. U glavnim su ulogama Irena Tereza Prpić kao Laura Lenbachova (na 31. Festivalu glumca dobitnica Nagrade „Fabijan Šovagović“), Igor Golub kao dr. Ivan plemeniti Križovec, Goran Koši kao barun Lenbach, Vlasta Golub kao grofica Madeleine Petrovna, Goran Smoljanović kao policijski pristav.

Predstava „U agoniji“ izvedena je na 17. Festivalu regionalnih kazališta Prolog. Na Festivalu je predstava osvojila nagradu za najbolju predstavu po izboru publike. S visokom ocjenom 4,81 publika je pokazala koliko im se sviđela izvedba. Redateljicu Dariju Harjačeku prestižnu statuu Prologa uručila je ravnateljica Doma kulture KKV Sisak Iva Mihelić.

SALANTA – U Salanti je uz potporu Mjesne samouprave Salante, Hrvatske samouprave Salante, Romske samouprave Salante, KUD-a „Marica“, Sportske udruge „Szalántai Kötélugró“ i Udruge „Élmény Vár“ održan Dan sela koji je nudio niz cjelodnevnih sadržaja u Domu kulture.

Radionica Viki Vintage – dizajniranje predmeta drugog doba koji ima važnu i prepoznatljivu vrijednost pobudila je zanimanje, baš kao i oslikavanje lica, drvene igračke, policijski kviz i još mnogo zanimljivih sadržaja. Primjerice, glazbeno popodne s Disneyjevim junacima. Priređena je i zajednička večera nakon koje je slijedio kulturni program. Nastupili su KUD „Marica“, članovi Sportske udruge „Szalántai Kötélugró“, Plesna skupina „Roma“ iz Piskóca i glazbenik Alex Kabai.

LIKA FEST 2024.

Na Natječaj za nove skladbe za „LIKA FEST 2024.“, koji se održava u Gospiću, a izvodi se tamburaška, zabavna i pop-glazba, prijavili su se i Marko Križanović i Tamburaški sastav „Misija“.

Stručno ocjenjivačko povjerenstvo festivala na osnovu prispjelih skladbi odabralo je koje će se izvesti na festivalu i to tako što je pregledalo tekst i ocijenilo skladbu u cjelini. Među izabranim skladbama koje su se izvele na festivalu našla se i pjesma „Luda glavo“ koju su izveli solist Marko Križanović i pečuški Tamburaški sastav „Misija“.

Mađarsko-hrvatska bilateralna konferencija

U organizaciji Veleposlanstva Mađarske i Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar listopada 2024. u Institutu Pilar održana je bilateralna konferencija „Addressing demographic challenges – together, in Europe“. Cilj je konferencije bio pružiti zajedničku mađarsko-hrvatsku platformu za promišljanje jednog od glavnih prioriteta mađarskog predsjedanja Vijećem EU-a – demografskih izazova u Europi te povezanosti demografije i konkurentnosti EU-a. Kao jedinstven pokušaj okupljanja vladinih i akademskih dionika dviju zemalja, konferencija je također bila forum za razmjenu analiza za pojedine zemlje, rješenja javnih politika i shema demografske politike. Konferencija se temeljila na činjenici da rješavanje demografskih problema, kako na nacionalnoj tako i na europskoj razini, ima visoku potporu vladajućih u objema zemljama. Posebno su bile važne profesionalne prezentacije hrvatskih i mađarskih stručnjaka koji su govorili o obiteljskoj politici, položaju žena na tržištu rada, vanjskim migracijama, ruralnim područjima, kvaliteti života i drugim temama povezanim s demografskim izazovima u hrvatskom i mađarskom kontekstu.

U sklopu projekta DinamiRH na konferenciji su predavanja održali dr. sc. Rebeka Mesarić Žabčić, dr. sc. Nenad Pokos, dr. sc. Ivo Turk (svi iz Instituta Ivo Pilar), dr. sc. Nikola Šimunić (Institut za istraživanje migracija), dr. sc. Krešimir Ivanda (Ekonomski fakultet u Zagrebu), dr. sc. Monika Komušanac (Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu) te kolege iz Instituta Maria Kopp za demografiju i obitelj.

Izvor: www.pilar.hr